

jevskij. Eg viðgeri tí bert í stuttum stuttsgögnum.

Tey fyra stuttsgögnini eru: »Fjallaskuggin« 1936, »Flókatrell« 1948, »Purkhús« 1966 og »Búrnurin« 1971. Meginparturin av stuttsgögnum nevast mest rámandi skitsir, tær eru ikki fiktión í vanligari merking. Skitsan kann avmarkast í mun til fiktiónsstuttsgöguna á tann hátt, at hon ikki hevur nakra rættligar fiktívar tilburðir, í mun til essayið á tann hátt, at hon hevur litið av abstraktari hugleiðing og í mun til prosayrkingina við longri og friari setningum. Tilfarið í skitsuni er ofta avmynding av landsløgum, hugaløgum, endurminningum, upplivingum v.m. Skitsan hevur ógvuliga subjektiv sermerki, og er tí ógvuliga væl nýtlig til endurminningar. Heitið skitsa er ein metaforur, t.v.s. ein orðamynd, sum er lánt frá málningalistini, og tað lýsir ógvuliga væl tann mátan, sum Heðin Brú brúkar orð og setningar til at mála menniskjur, natúrupplivingar og náttúrensulur. Náttúrlysingarnar eru mangan ein panteistiskur fagnaður til livsumferðina, vist við teim skiftandi árstíðum. Livsramman hjá menniskjuni er sett av náttúruni í strangasta týðningi. Mótsetningurin millum tað gamla og tað nýggja samfelagið verður víðgjörður fleiri ferðir, og somuleiðis korini hjá listamanninum í einum samfelagi, sum ikki skilur hann.

Tað fer ein broyting fram í stuttsgögnum frá teim meira leyst samansettum søgnum í »Fjallaskugga« til ein meira og meira stramman form í teim seinnu søgnum. Málið verður meira samandrigið og setningarnir styrti — ein ikki óvanlig gongd í skrivningini hjá einum rithøvunda. Av óvissum orsökum fjarar humorin næstan burtur í søgnum frá teim seinnu árunum; tað sama ger seg galdandi í skaldsögnum »Men livið lær« og »Tað stóra takið«.

Ein høvuðsútsagn hjá høvundanum í søgnum frá seinasta savninum »Búrnurin« er ein samanfatn av livsroyndunum, tað ræður um at halda fast við tað opna barnasinni inn í vaksnaárini og gávurnar at spæla livið, í staðin fyri sjálvsøkkin at berjast seg gjøgnum tað. Høvundurin hevur alla víðing fyri tí menniskjuni, sum arbeidir fyri sínum dagliga breyði, men hann vanvirðir tað sjálvgóðsku og slúkni eftir at eiga, sum er ein

partur av fyrimyndini hjá nútímans samfelagnum.

Endurminningar

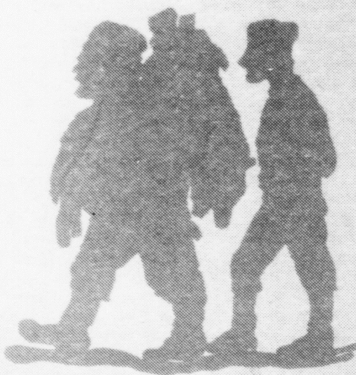
Seinasta verkið frá Heðin Brú hond er »Endurminningar« sum komu í 1980. Fyrra helvtin av bókini stendur sterkast og mest livandi, tí hon sigur frá uppvækstrinum fram til umleið 1920, og her kann høvundurin skriva næstan sum hann vil. Tá ið hann nærkast okkara tíð verða frásagnirnar veikari og minni nágreinligar, t. d. nevast næstan eingi nevni. Grundin er sjálvsagt tann, at í einum litlum og ættarkærum samfelagi sum tí føroyska er torført at festa nakað á blað, uttan at onkur fær ilt av tí.

Samanbera við skaldskapin við endurminningarnar, siggja vit, at tað fyrst og fremst eru »Lognbrá« og »Fastatøkum«, ið byggja á egnar upplivingar, uttan at vit tó kunnu seta javnaðarmerki millum Heðin Brú og Høgna. Ein fittur partur av stuttsgögnum byggja eisini á egnar upplivingar.

Skyldskapur

Heðin Brú er í ætt við teir rithøvundar sum í Danmark komu fram beint undan aldarskiftinum og vanliga undir einum nevast »Det folkelige gennembrud«; teir eru millum aðrar: Jakob Knudsen, Johannes V. Jensen, Jeppe Aakjær, Johan Skjoldborg og Martin Andersen Nexø. Í teirra og Heðin Brús føri hevur tann grundtvigianski háskúlin havt avgerandi týðning. Ein av grundstólunum undir skaldskapinum er lýsingina av tí sjálvupplivda gerandisdegnum, báðir partar hava ein vilja til at broyta skeivleikar í samfelagnum við at fáa fólk at lata eyguni upp, og tann arbeidssama og virkna menniskjan er í hásetinum. Teir donsku høvundarnir skriva, eins og Heðin Brú, mangan stuttsgögur, sum meira eru at kalla fólkalivsmyndir, teir gera allir nógv burtúrur til livandi náttúruni; tað er ástarsamband millum hesar høvundar og náttúruna, kvinnan er hjá báðum portum eitt tekin uppá livskraftina, sum ikki letur seg forða. Hesir høvundar gera eisini nógv burtúrur til lýsa barnaheimin, ikki sum eitt stutt stig á vegnum til vaksnaárini, men við sjálvstöðugum virði. Líkleikin hjá Heðini Brú við hesar høvundar finst á næstan øllum økjum, men á einum

HEÐIN BRÚ: FEDGAR Á FERÐ

FELAGIÐ VARDIN — TÓRSHAVN 1940

Fedgar á ferð, kanska best dæmda skaldsagan hjá Heðin Brú

øki ber hann frá, hann skrivar næstan ikki yrkingar, meðan hesir allir hava givið yrkingasavn út.

Kor listamansins Humor

Trupulleikarnir hjá listamanninum, og hvat listin kann nýtast til er fleiri ferðir á skránni í skaldskapinum. Meðan listin, serstakliga tíðliga í skaldskapinum, verður mett at vera tað hægsta, ein menniskja kann náa, og hon verður eins og hjá romantikarunum skírd guddommilig, so verður hon seinni í skaldskapinum t. d. í »Men livið lær«, meira og meira til kompensatið fyrri tað veruliga livið. Tað verður til, at tá ein ikki sleppur at liva tað livandi livið, so kann listin vera ein troyst. Men støðan hjá rithøvundanum er ikki eintýdd, tí hann dregur støðugt fram, at tað er týðningarmikið, at vit ikki gloyma tað skapandi hugflogið í berum matstrevi.

Humorin hevur sum áður nevnt alstóran týðning í bókunum hjá Heðini Brú, einahelst í teim fyrru. Í »Lognbrá«—»Fastatøkum« eru tær skemtligu hendingar

er til staðar undir yvirflatuni, í »Leikum fagurt« eru satira og marghátligir viðburðir. Í teim báðum seinastu skaldsögnum er humorin burtúr-fjarðaður.

At teir smáu »sjónleikirnir«, sum finnast ymsastaðni í skaldskapinum eru meistarligir, kann ein og hvør vísja seg um við at lesa áður endurgivna brotið um lærarnar á grind, og t.d. har Skúvur spyr á grammofonina í »Fastatøkum«.

Broytingar- samfelagið

Eitt høvuðsevni í skaldskapinum og einahelst í skaldsögnum er samfelagið í broyting frá einum støði til eitt annað, og teir trupulleikar sum neyðturviliga mugu standast av, at eitt samfelag skiftir ham. Í »Lognbrá«—»Fastatøkum« er samfelagið í broyting bert baksýnið hjá menningarsøgini hjá Høgna, meðan broytingari »Fedgar á ferð« er lýst gjøgnum mótsetningarnar millum tey eldru og tey yngri, ættarliðini ímynda hvørt sitt samfelagsstøði. »Leikum fagurt« lýsir m.a. avleiðingarnar av samfelagsbroytingini, blómandi tjóðskaparkensla, vaksandi sjálvsmedvit, røtloysi, politiskt eygnariv, sekteristar, alt rørt saman í einum svartapotti. »Men livið lær« fortelur um avleiðingarnar av tí kúgandi lógini frá 1777, og um upplýsingarhugsjónina, sum kemur til landið nakað

samstundis. »Tað stóra takið« víðger broytingina frá bóndabygd til fiskivinnubýgd.

Livsáskoðanin í skaldskapinum broyst frá einum veti av pessimismu í »Lognbrá« og hjartskygni við fyrvirni í »Fastatøkum« yvir ljósari livsáskoðanin í »Fedgum á ferð« og »Leikum fagurt« til treytaleysa optimismu í »Men livið lær« og »Tað stóra takið«. Tekur tú aktivan lut í tilveruni, so verður úrslitið av tí frægesta. Tað grundleggjandi í livsáskoðanini, teir triggir grundstólarnir undir skaldskapinum hjá Heðini Brú eru: uppvæksturinn á bygð, tann grundtvigianska upplýsingin og sjónarmið úr tí modernaðu náttúrvísundini.

Eg setti í byrjanini spurningin: hvi er Heðin Brú so nógv meira umhildin enn nakar annar føroyskur rithøvundur? Grundin er bæði tey evni, hann víðger, og mátin hann víðger tey uppá, og humorin sum stóran part av skaldskapinum er flevandi til staðar og ikki at gloyma: málið. Tann málsligi meistaraskapurin hjá Heðini Brú kann ikki takast fram ov ofta. Hann hevur havt og hevur ómettaligan týðning fyri livandi føroyskt mál, og við bókunum hjá honum er tað prógvað, at munurin millum tala og skrivað føroyskt ikki nýtir at vera so stórur.

Vit eru errnir av honum

— sigur Viggo á Mølini um sambygdamannin Heðin Brú og greiðir frá tí fyrsta hann minnst til hann

— Tað fyrsta eg minnst til Hans Jakku, ella Heðin Brú, var tá hann plagdi at koma oman higar — Hans bróður og hann vóru so ógvuliga væl — og skrivaðu blaðið, Geislan,

sum ungmannafelagið, Ljómur, teir stovnaðu, gav út, greiðir Viggo Dalsgaard, á Mølini, í Skálavík frá.

— Uppi á kamarinum hjá Hansi skrivaðu teir hetta blaðið — við hond og sjál-

vir mangfaldiggjördu teir tað. Tað komu nøkur eintøku út, men ikki trúgvi eg, at nakað er til av teimum. Tað fyrsta, eg minnst meg hava lisið eftir Heðini, var ein grein í tí næsta blaðnum.

Í hesi greinin var Heðin ógvuliga lóin avhaldsmaður, greiðir Viggo viðari frá. Fráhald og máthald, haldi eg greinin